

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 10Sžsk/12/2017
Identifikačné číslo spisu: 8014200540
Dátum vydania rozhodnutia: 30.05.2018
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Hatalová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2018:8014200540.3

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako kasačný súd, v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Jany Hatalovej, PhD. a členov senátu JUDr. Zuzany Ďurišovej a JUDr. Eleny Berthotyovej, PhD., v právnej veci žalobcov 1/ U. J., bytom R., Poľská republika (predtým Bernadetta Matusz - SUN STUDIO, so sídlom Bardejovská 220, 089 01 Svidník, 2/ G. G. O., bytom Y., Poľská republika, 3/ J. X. S., bytom R., Poľská republika, právne zastúpených JUDr. Dušanom Remetom, advokátom, so sídlom Masarykova 2, 080 01 Prešov, proti žalovanej (sťažovateľke) Sociálnej poisťovni, ústredie v Bratislave, Ul. 29. augusta č. 8-10, 813 63 Bratislava, o preskúmanie zákonnosti postupu a rozhodnutí žalovanej č. 413-3/2014-BA zo dňa 19. februára 2014 a č. 420-3/2014-BA zo dňa 19. februára 2014, o kasačnej sťažnosti žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Prešove č. k. 5S/36/2014-84 zo dňa 11. januára 2017, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove č. k. 5S/36/2014-84 zo dňa 11. januára 2017 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a ďalšie konanie.

Odôvodnenie

I.

Priebeh a výsledky administratívneho konania

1. Sociálna poisťovňa, pobočka Svidník, ako prvostupňový správny orgán, rozhodnutím č. 5612-7/2013-SK zo dňa 21.10.2013 rozhodla podľa § 178 ods. 1 písm. a) bod 1 a § 210 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v platnom znení (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z.z.“) tak, že žalobcovi 2/ zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy uplynutím dňa 23.08.2013. Rozhodnutie odôvodnila tým, že Poľská inštitúcia sociálneho zabezpečenia ZUS určila, že žalobca 2/ podlieha odo dňa 01.02.2012 právnym predpisom sociálneho zabezpečenia Slovenskej republiky. Žalovaná vydala formulár PD A1, na základe ktorého sa na žalobcu 2/ od 01.02.2012 do 23.08.2013 vzťahuje legislatíva Slovenskej republiky, a preto žalobcovi 2/ zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy uplynutím dňa 23.08.2013. Na odvolania žalobkyne 1/ a žalobcu 2/ žalovaná rozhodnutím č. 413-3/2014-BA zo dňa 19.02.2014 odvolania

zamietla a rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu potvrdila.

2. Sociálna poisťovňa, pobočka Svidník, ako prvostupňový správny orgán, rozhodnutím č. 5612-3/2013-SK zo dňa 21.10.2013 rozhodla podľa § 178 ods. 1 písm. a) bod 1 a § 210 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. tak, že žalobcovi 3/ zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy uplynutím dňa 30.04.2013. Rozhodnutie odôvodnila tým, že Poľská inštitúcia sociálneho zabezpečenia ZUS určila, že žalobca 3/ podlieha odo dňa 01.05.2012 právnym predpisom sociálneho zabezpečenia Slovenskej republiky. Žalovaná vydala formulár PD A1, na základe ktorého sa na žalobcu 3/ od 01.05.2012 do 30.04.2013 vzťahuje legislatíva Slovenskej republiky, a preto žalobcovi 3/ zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy uplynutím dňa 30.04.2013. Na odvolanie žalobkyne 1/ a žalobcu 3/ žalovaná rozhodnutím č. 420-3/2014-BA zo dňa 19.02.2014 odvolania zamietla a rozhodnutie prvostupňového správneho orgánu potvrdila.

II.

Konanie na krajskom súde

3. Krajský súd v Prešove napadnutým rozsudkom zrušil preskúmané rozhodnutia ako aj prvoinštančné správne rozhodnutia a vrátil vec žalovanej na ďalšie konanie z dôvodu, že rozhodnutia boli vydané na základe nedostatočne zisteného skutočného stavu veci a sú nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodov podľa § 191 ods. 1 písm. d), e) zákona č. 162/2015 Z.z. Správny súdny poriadok (ďalej len „S.s.p.“).

4. Podľa názoru krajského súdu záver prvostupňového správneho orgánu, s ktorým sa stotožnila aj žalovaná bol realizovaný na základe nedostatočne zisteného skutkového stavu, pretože z obsahu spisu a ani z odôvodnení rozhodnutí nevyplýva akým spôsobom bolo preukázané, že žalobcovia 2/ a 3/ reálne činnosť zamestnanca nevykonávali.

5. Správny súd ďalej uviedol, že správne orgány sa dôsledne nevysporiadali ani s otázkou miesta podnikania žalobcu 1/, pretože neodôvodnili, ktoré ustanovenia, akého právneho predpisu zamestnávateľovi zakazujú ukladať pracovné povinnosti telefonicky, riadiť pracovnú činnosť externe a pod.

6. Krajský súd dospel k záveru, že zistenie skutkového stavu je nedostatočné pre jednoznačný záver tak, ako ho prezentujú správne orgány v odôvodnení rozhodnutí a ich rozhodnutia nie sú odôvodnené v súlade s ustanovením § 209 ods. 4 zákona č. 461/2003 Z.z., ktoré ukladá povinnosti správne orgánu v odôvodnení rozhodnutia uviesť, ktoré skutočnosti boli podkladom na rozhodnutie a akými úvahami bola organizačná zložka vedená pri hodnotení dôkazov a pri hodnotení právnych predpisov, na základe ktorých rozhodovala.

7. O nároku na náhradu trov konania rozhodol krajský súd podľa § 167 S.s.p. tak, že úspešným žalobcom nárok na náhradu trov konania priznal.

III.

Konanie na kasačnom súde

8. Proti rozsudku krajského súdu sťažovateľka v zákonnej lehote podala kasačnú sťažnosť z dôvodov uvedených v § 440 ods. 1 písm. g) a písm. h) S.s.p., v ktorej navrhla kasačnému súdu, aby žalobu zamietol.

9. Sťažovateľka najmä uviedla, že sa nestotožňuje s právnym názorom krajského súdu a bola toho názoru, že preskúmané rozhodnutia boli vydané na základe dostatočne zisteného skutkového stavu veci a po zhodnotení všetkých relevantných dôkazov. Žalobca 1/ neriadil činnosť z registrovaného sídla

ani z iného miesta na území Slovenskej republiky, ale z miesta svojho trvalého bydliska v Poľskej republike. Tieto skutočnosti boli preukázané a vyplývajú aj z napadnutých rozhodnutí.

10. Podľa názoru sťažovateľky sa na základe kontroly nepodarilo preukázať reálny výkon činnosti zamestnancov dotknutého zamestnávateľa na území Slovenskej republiky. Na preukázanie reálneho výkonu činnosti zamestnancov nepostačuje len formálnym spôsobom deklarovanie podnikania, napr. pracovnými zmluvami, obchodnými zmluvami. Pri posudzovaní reálneho výkonu činnosti vychádzala napr. aj z dohodnutých mzdových podmienok. Počet hodín, ktoré majú zamestnanci za mesiac odpracovať a k tomu prislúchajúca mzda za vykonanú prácu, vzbudzujú odôvodnené pochybnosti o rentabilnosti, keďže zamestnanci dochádzajú z Poľskej republiky na územie Slovenskej republiky individuálne. Dochádzať z Poľskej republiky do rôznych miest Slovenskej republiky a odpracovať pár hodín denne sa javí ako neefektívne.

11. Žalobcovia vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti najmä poukázali na rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 9Sžso 90/2015 zo dňa 14.12.2016, ktorý bol vydaný v obdobnej veci, a ktorého závery považujú žalobcovia za správne.

12. Žalobcovia sa ďalej nestotožňujú s tvrdením sťažovateľky o tom, že skutkový stav v administratívnom konaní bol zistený dostatočne. Samotné závery kontroly reálneho výkonu činnosti žalobcov 2/ a 3/, ktorú vykonala sťažovateľka v súčinnosti s príslušným Inšpektorátom práce, pritom z praktického hľadiska neobstoja.

IV.

Právny názor Najvyššieho súdu

14. Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky konajúci ako kasačný súd (§ 438 ods. 2 S.s. p.) preskúmal napadnutý rozsudok krajského súdu, pričom po zistení, že kasačná sťažnosť bola podaná oprávnenou osobou v zákonnej lehote (§ 442 ods. 1, § 443 ods. 1 S.s.p.) a že ide o rozsudok, proti ktorému je kasačná sťažnosť prípustná (§ 439 ods. 1 S.s.p.), jednomyselne (§ 3 ods. 9 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch) dospel k záveru, že kasačná sťažnosť je dôvodná. Rozhodol bez nariadenia pojednávania (§ 455 S.s.p.) s tým, že deň vyhlásenia rozhodnutia bol zverejnený na úradnej tabuli súdu a na internetovej stránke Najvyššieho súdu. Rozsudok bol verejne vyhlásený dňa 30. mája 2018 (§ 137 ods. 4 v spojení s § 452 ods. 1 S.s.p.).

Podľa čl. 14 ods. 5 písm. b) vykonávacieho nariadenia v pôvodnom znení na účely uplatňovania článku 13 ods. 1 základného nariadenia osobou, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnanec v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, je predovšetkým osoba, ktorá nepretržite striedavo vykonáva činnosť s výnimkou zanedbateľných činností v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, a to bez ohľadu na početnosť alebo pravidelnosť tohto striedania.

Podľa čl. 14 ods. 5 vykonávacieho nariadenia v znení relevantnom na preskúmanú vec na účely uplatňovania článku 13 ods. 1 základného nariadenia sa osobou, ktorá zvyčajne vykonáva činnosť ako zamestnanec v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, rozumie osoba, ktorá vykonáva súbežne alebo striedavo jednu alebo viacero oddelených činností v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch pre ten istý podnik alebo toho istého zamestnávateľa, alebo pre rôzne podniky alebo rôznych zamestnávateľov.

Podľa čl. 14 ods. 5b vykonávacieho nariadenia v citovanom znení na účely určenia uplatniteľných právnych predpisov podľa článku 13 základného nariadenia sa zanedbateľné činnosti neberú do úvahy. Článok 16 vykonávacieho nariadenia sa uplatňuje na všetky prípady podľa tohto článku.

Podľa čl. 14 ods. 8 vykonávacieho nariadenia v citovanom znení na účely uplatňovania článku 13 ods. 1 a 2 základného nariadenia formulácia podstatná časť činnosti, ktorú osoba vykonáva ako zamestnanec alebo ako samostatne zárobkovo činná osoba v členskom štáte znamená, že sa kvantitatívne podstatná

časť všetkých činností zamestnanca alebo samostatne zárobkovo činnej osoby vykonáva v tomto členskom štáte, pričom to nemusí byť nevyhnutne väčšia časť týchto činností.

Podľa čl. 16 ods. 1 vykonávacieho nariadenia v citovanom znení osoba, ktorá vykonáva činnosti v dvoch alebo vo viacerých členských štátoch, informuje o tejto skutočnosti inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska.

Podľa čl. 16 ods. 2 vykonávacieho nariadenia v citovanom znení určená inštitúcia členského štátu bydliska bezodkladne určí uplatniteľné právne predpisy, ktoré sa na dotknutú osobu uplatňujú, so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a článok 14 vykonávacieho nariadenia. Toto určenie sa považuje za predbežné. Inštitúcia informuje o predbežnom určení uplatniteľných právnych predpisov určené inštitúcie každého členského štátu, v ktorom sa činnosť vykonáva.

Podľa čl. 16 ods. 3 vykonávacieho nariadenia v citovanom znení predbežné určenie uplatniteľných právnych predpisov, ako sa stanovuje v odseku 2, sa stáva definitívnym do dvoch mesiacov odo dňa, keď boli inštitúcie určené príslušnými orgánmi dotknutých členských štátov o ňom informované v súlade s odsekom 2, ak už uplatniteľné právne predpisy neboli definitívne určené na základe odseku 4 alebo najmenej jedna dotknutá inštitúcia neinformovala inštitúciu určenú príslušným úradom členského štátu bydliska do konca tejto dvojmesačnej lehoty o tom, že nemôže prijať toto určenie alebo že zaujala k tejto veci odlišné stanovisko.

Podľa čl. 16 ods. 4 vykonávacieho nariadenia v citovanom znení platí, že ak existuje neistota vo veci určenia uplatniteľných právnych predpisov, v dôsledku ktorej je potrebné, aby inštitúcie alebo úrady dvoch alebo viacerých členských štátov na požiadanie jednej alebo viacerých inštitúcií určených príslušnými úradmi dotknutých členských štátov alebo samotných týchto úradov navzájom rokovali, určia sa právne predpisy uplatniteľné na dotknutú osobu vzájomnou dohodou a so zreteľom na článok 13 základného nariadenia a príslušné ustanovenia článku 14 vykonávacieho nariadenia.

Podľa čl. 16 ods. 5 vykonávacieho nariadenia v citovanom znení príslušná inštitúcia členského štátu, ktorého právne predpisy boli predbežne alebo definitívne určené za uplatniteľné, to bezodkladne oznámi dotknutej osobe.

Podľa čl. 16 ods. 6 vykonávacieho nariadenia v citovanom znení platí, že ak dotknutá osoba neposkytne informácie podľa odseku 1, uplatnia sa ustanovenia tohto článku na podnet inštitúcie určenej príslušným úradom členského štátu bydliska, len čo je o situácii tejto osoby informovaná, napríklad aj prostredníctvom inej dotknutej inštitúcie.

Podľa § 195 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z.z. organizačná zložka Sociálnej poisťovne pred vydaním rozhodnutia postupuje tak, aby presne a úplne zistila skutočný stav veci, a na ten účel obstará potrebné podklady na rozhodnutie.

Podľa § 195 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z.z. podkladom na rozhodnutie sú najmä podania, návrhy a vyjadrenia účastníkov konania, dôkazy, čestné vyhlásenia, ako aj skutočnosti všeobecne známe alebo známe organizačnej zložke Sociálnej poisťovne z jej činnosti.

Podľa § 195 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z.z. organizačná zložka Sociálnej poisťovne pri posudzovaní veci objasňuje rovnako dôkladne všetky rozhodujúce skutočnosti bez ohľadu na to, či svedčia v prospech, alebo v neprospech účastníka konania.

15. Podstatou kasačnej sťažnosti bol nesúhlas sťažovateľky s názorom krajského súdu o nedostatočne zistenom skutkovom stave v predmetnej veci a s tým súvisiacou nepreskúmateľnosťou správnych rozhodnutí, pričom sťažovateľka poukazovala ako na rozhodnutia Krajského súdu v Žiline tak aj na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v obdobnej veci. Kasačný súd po preskúmaní napadnutého rozhodnutia dospel k záveru o dôvodnosti kasačnej sťažnosti

16. Kasačný súd dáva do pozornosti, že za účelom preukázania skutočného výkonu činnosti na území Slovenskej republiky každého zamestnanca žalobkyne 1/ vykonal prvoinštančný správny orgán v dňoch 12.03.2013 a 13.03.2013 fyzickú kontrolu priamo v sídle zamestnávateľa, ktorú mal zamestnávateľ uvedenú vo výpise zo živnostenského registra, kde zistil, že tam žalobkyňa 1/ nesídlí, pretože adresa bola žalobkyňi 1/ poskytnutá za účelom otvorenia živnosti v Slovenskej republike. Z toho dôvodu bola vykonaná kontrola v kancelárii osoby poverenej vedením spoločnosti na adrese O.. Prvostupňový správny orgán kontrolou zistil, že adresa zamestnávateľa - žalobkyne 1/ je virtuálnou adresou. Spoločné stretnutia žalobkyne 1/ a poverenej osoby sa konajú na adrese O., kde sa určuje politika spoločnosti a spravujú sa tam prevádzkové záležitosti spoločnosti. Zápisnice z týchto stretnutí sa nevyhotovujú, postupy pre činnosť firmy sa dojednávajú ústne. Účtovné doklady, pracovné zmluvy, obchodné zmluvy, korešpondencia, objednávky, faktúry sa uchovávajú na adrese O.. Predmetom činnosti je doručovanie letákov podľa objednávok zmluvných partnerov. Žalobkyňa 1/ riadi činnosť z miesta svojho trvalého bydliska v Poľskej republike. Práce sú pridelované zamestnancom ústnou formou. Konkrétny dátum výkonu činnosti zamestnancov žalobkyne 1/ nie je možné určiť, pretože zamestnanec realizuje činnosť obvykle v rozsahu 5 až 10 dní a sám si určí konkrétny spôsob výkonu činnosti. Žalobkyňa 1/ síce predložila ku kontrole formálne doklady ako sú pracovná zmluva, mzdový list, výplatné pásky a evidenciu dochádzky, ale doklady preukazujúce reálny výkon práce zamestnanca na určenom mieste v určený deň, napr. vyúčtovanie cestovných nákladov lebo cestovné príkazy, z ktorých by bolo zrejmé, že zamestnanec vykonával prácu na určenom mieste, žalobkyňa 1/ nepredložila.

17. Vzhľadom na uvedené kasačný súd poznamenáva, že v sídle zamestnávateľa by sa mali prijímať zásadné rozhodnutia spoločnosti, t. j. mali by sa uskutočňovať stretnutia zamestnávateľa so zamestnancami, uzatvárať zmluvy s klientmi, ukladať účtovné doklady (objednávky, faktúry), viesť mzdová evidenciu, pridelovať práca zamestnancom, k čomu je potrebný aj administratívny aparát, nakoľko ide o veľký počet zamestnancov, ktorým však zamestnávateľ nedisponuje aj s poukazom na to že zamestnávateľ riadi činnosť z miesta svojho trvalého bydliska. Na základe výsledkov kontroly dospel kasačný súd k názoru, že sídlo žalobkyne 1/ uvedené vo výpise zo živnostenského registra nespĺňa základné kritéria sídla spoločnosti a zároveň kasačný súd uvádza, že žalobca 1/ nepredložil doklady preukazujúce reálny výkon práce žalobcov 2/ a 3/, z ktorých by bolo zrejmé, že žalobcovia 2/ a 3/ vykonávali prácu na určenom mieste, a teda vykonanou kontrolou sa nepodarilo preukázať reálny výkon činnosti žalobcov 2/ a 3/. Kasačný súd považuje za dôvodné tvrdenie sťažovateľky, že na preukázanie reálneho výkonu činnosti zamestnancov nepostačuje len formálnym spôsobom deklarovať podnikanie, napr. pracovnými zmluvami, obchodnými zmluvami.

18. Kasačný súd ďalej k veci udáva, že žalovaná vystavila pre zamestnancov formulár PD A 1 s platnosťou od 01.02.2012 do 23.08.2013 pre žalobcu 2/ a pre žalobcu 3/ s platnosťou od 01.05.2012 do 30.04.2013. Formulár bol vystavený v čase, kedy neexistovali pochybnosti o správnosti určenia uplatniteľnej legislatívy a splnenie podmienok pre určenie uplatniteľnej legislatívy nebolo overené kontrolou reálneho výkonu činnosti na území Slovenskej republiky. Pri vystavení napadnutých rozhodnutí prvoinštančný správny orgán túto skutočnosť vzal do úvahy, rovnako aj výsledky kontroly, na základe ktorých rozhodol, že posledný deň platnosti formulára PD A 1, t. j. 23.08.2013 pre žalobcu 2/ a 30.04.2013 pre žalobcu 3/, je dňom zániku povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia a povinného poistenia v nezamestnanosti žalobcu 2/ a žalobcu 3/ ako zamestnancov žalobkyne 1/.

19. Žalobcovia v konaní boli povinní uniesť bremeno tvrdení a dôkazné bremeno. V súvislosti s tým kasačný súd poukazuje na to, že ani žalobcovia 2/ a 3/ počas správneho konania ako aj konania pred súdom nepreukázali, že od uzavretia pracovných zmlúv vykonávali u zamestnávateľa na území Slovenskej republiky konkrétny dojednaný druh práce a rovnako nebol preukázaný ani skutočný rozsah konkrétnych prác, ktoré vykonávali pre zamestnávateľa. Na základe uvedeného dospel kasačný súd k názoru, že záver prvoinštančného správneho orgánu a sťažovateľky o tom, že žalobcom 2/ a 3/ zaniklo povinné nemocenské poistenie, povinné dôchodkové poistenie a povinné poistenie v nezamestnanosti podľa slovenskej legislatívy uplynutím posledného dňa uvedeného vo formulári PD A 1 je v súlade so

zákonom. Tento záver vyplýva z ustanovení § 20, § 14 ods. 1 písm. a), § 15 ods. 1 písm. a) a § 19 zákona č. 461/2003 Z.z., ktoré upravujú podmienky povinného nemocenského poistenia, povinného dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti, ktorých zákonným predpokladom pre priznanie je existencia statusu zamestnanca, ktorý však žalobcovia v správnom ako aj súdnom konaní nepreukázali. V ďalšom považuje kasačný súd za nevyhnutné uviesť, že z odôvodnenia rozhodnutia sťažovateľky, ako aj prvoinštančného správneho orgánu je zrejmé, ktoré skutočnosti boli podkladom pre rozhodnutie, akými úvahami boli správne orgány vedené pri hodnotení dôkazov a pri použití právnych predpisov, na ktorých základe rozhodovali. Preskúmané rozhodnutia správnych orgánov vychádzajú z dostatočne zisteného skutkového stavu, ktorý je následne vyhodnotený a právne posúdený. Pozornosti kasačného súdu taktiež neuniklo, že žalobkyňa 1/ ukončila svoju podnikateľskú činnosť k 25.02.2016.

20. Vo svetle vyššie uvedeného kasačný súd nepovažuje za správny právny názor krajského súdu vyslovený v napadnutom rozhodnutí, že skutkový stav bol nedostatočne zistený a rozhodnutia správnych orgánov sú nepreskúmateľné. Kasačný súd preto nemohol postupovať inak, ako pristúpiť k zrušeniu napadnutého rozsudku krajského súdu v zmysle § 462 ods. 1 S.s.p. a vráteniu veci na ďalšie konanie. Úlohou krajského súdu bude v ďalšom konaní vo veci opätovne rozhodnúť s poukazom na to, že právnym názorom kasačného súdu je krajský súd viazaný (§ 469 S.s.p.). Krajský súd rozhodne aj o nároku na náhradu trov kasačného konania podľa § 467 ods. 3 S.s.p.

21. Senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky rozhodol pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku opravný prostriedok n i e j e prípustný.